

Forsvars- og sikkerhetspolitikk

Bakkekontakt: Innspill til SVs partiprogram 2017-2021

SVs forsvarsgruppe

Gruppen ble nedsatt av sentralstyret våren 2016 og har bestått av Harald Sakarias Hansen (leder siden september), Svein Vigeland Rottum, Bjarne Rohde og Cecilie Gjennestad (leder fram til august). Cathrine Sandnes, Ingrid Fiskaa og Stein Ørnhei har vært rådgivere for gruppen.

Vi vil takke Jo Gade, Håkon Lunde Saxi, Per Martin Norheim-Martinsen, Magnus Håkstad, Olav Bogen, Tormod Heier, Ståle Grytli og Knut H. Grandhagen for å ha møtt oss. I tillegg er inspirasjon hentet fra tekster av Sebastian Langvad, Geir Hågen Karlsen, Iver Johansen, Per Olav Vaagland og Vernepliktsutvalget. Alle synspunkt står for forfatterens regning (som ikke nødvendigvis er samstemt på alle punkter) og er ikke vedtatt SV-politikk, men tenkt som et utgangspunkt for å kunne diskutere forsvars- og sikkerhetspolitikk.

1. Innledning

SVs forsvarspolitiske posisjon er delt i to. Den ene bunner i ønsket om å være et tydelig fredsparti. Den andre er et parti som er mot NATO, men uten noe gjennomarbeida alternativ. Disse posisjonene bidrar til at SV blir definert som irrelevante av andre i realpolitiske diskusjoner om forsvar- og sikkerhetspolitikk. SV anno 2016 spriker i flere retninger, men holder fast ved begrepet den tredje veg uten å definere hva det betyr for vår tid.

Vi har gått gjennom noen av de viktige vegvalgene i forsvarspolitikken for å stake ut den riktige kursen for Norge og kommer med anbefalinger til hvordan vi bør organisere Forsvaret på lang sikt og hva det bør fokuseres på i neste fireårsperiode. SV bør, fordi vi klarer å frigjøre oss fra noen vedtatte sannheter, være en av hovedstemmene i forsvarsdebatten og det fornuftige valget for velgere som er opptatt av forsvar, sikkerhet og fred.

Samtlige norske utenriksministre har siden opprettelsen av NATO sagt at vår sikkerhetspolitiske forankring ligger fast. Arbeiderpartiet og Høyre har lagt lokk på all kritisk tenkning omkring forsvars- og alliansepolitikken. Derfor har forsvarsplanleggingen i Norge ligget brakk de siste 20 år samtidig som ressursene har vært rettet internasjonalt. Dagens linje i forsvarspolitikken gjør Norge uselvstendig og avhengig av å delta i kriger vi ikke er enige i, med håp om at det vil føre til at NATO hjelper oss når det trengs. Det er likevel usikkert ved hvilke trusler NATO vil bidra, hvordan alliansen eventuelt vil bidra og hvor lang tid det tar før de kan og vil komme oss til unnsetning. Det eneste NATO med sikkerhet gjør er å vise muskler overfor Russland som gir oss noe respekt i forhandlinger, men vi mener dagens allianse ikke fører til en tryggere verden. NATO ble etablert som en del av den kalde krigen; da den kalde krigen

tok slutt burde tiden også være ute for NATO. Rakettskjold, stadig ekspansivering østover og store øvelser eskalerer konflikter i stedet for å senke konfliktnivået.

Når det gjelder alliansevalg blir det stadig tydeligere at Norge står overfor et valg mellom konfliktdeмпing, hensyn til internasjonal rettsorden og multilateral styring på den ene siden, og hensyn til NATOs alliansepolitikk med krav til deltakelse i kriger på den andre. Når det gjelder krigsdeltakelse borte fra vår umiddelbare nærhet er vi generelt kritiske til dette. Norge kan bidra internasjonalt på bedre måter enn med bomber. Det norske Forsvaret er til for å forsvare Norge, ikke for å bruke vold mot andre land. Å tro at en kan fjerne terrorisme ved å slippe bomber over fattige landsbyer, er ikke bare meningsløst, men farlig. I kampen mot internasjonal terrorisme må vi arbeide for å fjerne årsakene til terror.

Arbeiderpartiets og Høyres politikk har vanskjøttet Forsvaret de siste tiårene. Teknologi- og kostnadsutviklingen de siste årene har krevd prioriteringer som de store partiene ikke har klart å gjøre. Det er ikke mulig å si «ja takk alle deler», til det er kostnadsutviklingen for rask. Det har ført til at Forsvaret vi har er irrelevant overfor mange trusler vi kan se for oss.

Som samfunn må vi være rusta til sammen å møte et bredt spekter av utfordringer. Norge står overfor helt nye trusler som betyr at det sivile og militære samfunn må fungere sammen. Derfor er det på tide med et nytt og utvidet sikkerhetspolitisk begrep og en ny tenkning rundt forsvaret av Norge. Valg av forsvars- og sikkerhetspolitikk er også et valg av verdier.

Videre kommer vi med en analyse av trusselbildet, en gjennomgang av alternative innretninger og alliansevalg. Til slutt kommer vi med en rekke anbefalinger hva angår innretningen av Forsvaret, verneplikten, sivil-militært samarbeid, alliansevalg og tiltak for avspenning i nord. Det hele ender i en punktvis oppsummering.

2. Trusselbildet

Norge befinner seg i en del av verden der mellomstatlige problemer de siste tiårene har blitt løst politisk. Den sikkerhetspolitiske utviklingen de siste årene har likevel gitt grunn til bekymring. For at en stabil sikkerhetssituasjon skal kunne videreføres, er det avgjørende at staten opprettholder sin evne til territoriell kontroll og suverenitetshevdelse. Verden i dag og trusselbildet ser veldig annerledes ut en det gjorde for 40, 20 og 10 år siden. USA har ikke lenger samme rolle, Asia har blitt viktigere for verdensøkonomien, Russland viser igjen muskler og Europa har blitt mer ustabil. Samtidig blir stadig mer av samfunnet vårt digitalisert som gjør at kamp om det digitale har blitt en ny dimensjon i sikkerhetspolitikken. Aldri noen gang i menneskehetens historie har det skjedd så store forandringer på så kort tid som nå.

Til og med verdenskartet forandrer seg. Ved at isen smelter i Arktis, kan Nordøstpassasjen bli seilbar store deler av året. Da blir sjøveien mellom Øst-Asia og Europa 40 % kortere og Malakkastredet og Suez-kanalen mister strategisk betydning, mens Russlands sibirskyst og norskekysten øker i betydning. I tillegg fører klimaendringer og ny teknologi til at flere er interessert i tilgang til ressursene i Barentshavet og på Svalbard. Dermed blir kontroll over havområdene i nord enda viktigere. I folketall er vi en lilleputtstätt, men når det gjelder økonomisk sone og

kontinentalsokkel med tilhørende energi, proteiner og viktige seilingsleder er vi en stormakt. For Norge er det avgjørende at vi, ved tilstedeværelse, garanterer kysten som fredelig og stabil seilingsled. Vi vil ikke ha en internasjonal militarisering av våre havområder slik tilfellet er i for eksempel Malakkastredet.

Som nevnt har Asia blitt viktigere for verdensøkonomien og også Kina har interesser i Arktis. Kina må også til enhver tid være en del av sikkerhetspolitiske bildet, og skulle Kina bli mer ustabil er det vanskelig å vite hva som kan skje. Dog ser vi det som mest relevant å fokusere den resterende analysen på geografisk nærhet og nye trusler (hybride og digitale) som må prioriteres på en helt annen måte enn i dag.

Russland

De siste tiårene har Norge hatt et svært godt samarbeid med Russland og det er viktig å huske på at grensen med Norge er den eneste (land)grensen Russland aldri har vært i konflikt om. Det har aldri stått en russisk soldat på norsk territorium med det klare unntak at Russland presset Tyskland ut av Finnmark og Nord-Troms i 1944/45 for så straks å trekke seg tilbake til eget territorium.

I dag ser vi et Russland med ambisjoner om å gjenvinne sin globale posisjon og med vilje og evne til å bruke et bredt spekter av virkemidler for å nå sine politiske mål. Samtidig demonstrerer ledelsen i Russland et antivestlig verdensbilde og antidemokratiske tendenser med svekket ytringsfrihet. Norge har ikke noe utestående med Russland, men det er åpenbart at Kolahalvøya er viktig for Russlands stormaktsambisjoner. Siden Norge er en del av NATO sees vi på som en trussel. I en konfliktsituasjon kan det tenkes at Russland ønsker å etablere en framskutt grense inn i Norge og kontrollere GIUK-gapet (Grønland, Island og Storbritannia).

Russlands samlede militære evne har i løpet av det siste tiåret blitt betydelig bedre med en modernisering som har resultert i en slankere og mer mobil militær organisasjon med høyere reaksjonsevne. Reetableringen av militær infrastruktur i russisk Arktis over flere år, blant annet nye arktiske brigader, demonstrerer Russlands ambisjoner om nasjonal kontroll i området. I tillegg kommer økte evner i form av nytt og modernisert materiell. Kombinert med større tilstedeværelse og mer øvingsvirksomhet, gir utviklingen i russisk militærmakt en signifikant økt evne til å påvirke Norge og alliertes handlefrihet i nordområdene. Samtidig må vi ikke glemme at Russland bare har 10 % av NATOs militære kapasitet og en svakere økonomi enn Spania.

Putin er en populær leder i Russland og har innad i landet vist at Russland er et sterkt og stolt land med internasjonal relevans. Samtidig går Russland en langsiktig økonomisk usikkerhet i møte, noe som skaper utfordringer for det politiske lederskapet. Lav oljepris og vestlige sanksjoner forverrer situasjonen. Det er knyttet usikkerhet til et maktskifte.

Europa

Vi ser i dag et mer splittet Europa enn for bare noen år siden, med økt nasjonalisme og indre uro. Kontinentet knaker i sammenføyningene. Finanskrise, flyktningkrise, stengte grenser, Storbritannia på veg ut av EU og andre land som truer med det samme gjør at Europa ikke samarbeider som det gjorde. En mer fiendtlig retorikk innad i Europa og mot andre deler av verden øker konfliktnivået og potensialet for framtidige konflikter. Vi

må derfor være forberedt på at det i et langsiktig perspektiv også kan komme sikkerhetstrusler fra sør.

Terrorisme

Vi møter en terrortrussel fra ulike nasjonale og internasjonale grupperinger hvor IS de siste årene har vært den mest dødelige. Krigene i Syria og Irak har gjennom flere år stadig forverret trusselbildet og ført til at antallet planlagte og gjennomførte terrorangrep i Europa har økt. Samtidig er det viktig å merke seg at terrorisme ikke er noen eksistensiell trussel for Norge. Det er også avgjørende for Forsvarets innretning at terrorbekjempelse er en politioppgave og ikke en militær oppgave.

Militante islamistiske grupper har utnyttet statskollapsene i områdene de opererer i, primært i Midtøsten, Nord-, Øst- og Vest-Afrika. I Syria og Irak søker IS å etablere en stat, med et styre basert på sekterisme og en tolkning av islamsk lov som både er svært reaksjonær og som bryter med etablerte islamske tolkningstradisjoner. IS søker også å etablere lignende statsdannelser i Libya, Jemen, på Sinai-halvøya i Egypt og i Afghanistan. Trusselen mot vestlige interesser fra militante islamister er alvorlig og blir stadig mer kompleks. Norge er ikke et prioritert mål for IS eller al-Qaidas ledelse. Imidlertid er Norge – som del av IS og al-Qaidas uttalte mål om å ramme vestlige land og interesser – et legitimt mål for internasjonale terrorgrupperinger som deler deres ideologi. Opprørsbevegelser som IS lar seg ikke bekjempes militært; kutter vi ett hode dukker det opp to nye.

Klimaendringer, krig og fattigdom tvinger stadig flere mennesker på flukt. Dette utfordrer Europa og Norge i stor grad. Klarer vi ikke å unngå segregering, økte sosiale forskjeller og kulturell spenning kan dette øke konfliktnivået innad i Norge, gi grobunn for terrorisme og kriminalitet. Dette gjelder både flyktninger som kommer til Norge, men ikke minst høyreekstreme. Disse miljøene er i Norge vurdert som økende. Antall sympatisører som ikke er en del av et organisert miljø, er også vurdert å være i vekst. Mobilisering rundt temaer knyttet til det høye antallet flyktninger og asylsøkere er årsaken til denne utviklingen. En økning i antall høyreekstreme øker også sannsynligheten for voldshandlinger.

Hybride trusler

Dersom en nasjon ønsker å påvirke norske myndigheter med vold, ser vi at en ny form for krigføring har vokst fram, hybridkrig. Hybridkrig gjør det vanskelig å verifisere at en fremmed stat står bak. Hybridkrigføring er eksempelvis når en stat bruker sivile virkemidler eller militære som de stripper av sine uniformer, sine distinksjoner, sånn at en ikke kan se hvilken stat de tilhører. Staten fører krig, men tar ikke ansvar for krigen. Hybridkrigen kan begynne i det små og være vanskelig å få øye på og ta form av informasjonsoperasjoner, cyberangrep, sabotasje, attentat og terrorangrep. I stedet for å registrere angrepets innledende fase gjennom en grensekryssing, vil norske myndigheter kunne oppdage angrepet når vitale samfunnsinstallasjoner slås ut, gjerne i Sør-Norge.

Digitaliseringen av samfunnet har gjort oss vært sårbare, men sårbarheten skyldes ikke bare elektronikk og elektroniske styringssystemer; også at hele den fysiske samfunnsstrukturen er svært sårbar så som demninger, bruer, havner, høyhus, oljeinstallasjoner.

Innen norsk økonomi vil mål knyttet til energi være spesielt interessante, da slike mål produserer en viktig del av norske eksportinntekter, og at energi er nødvendig for å holde samfunnet i gang. Anslag mot olje, gass og kraft vil derfor kunne ramme Norge hardt. Ved å slå ut for eksempel elektrisk kraft rammes det sivile samfunn, men også militær mobilisering og oppdragsløsning vil bli påvirket av å miste tilgang på elektrisitet. Elementer innen Totalforsvaret vil bli ineffektive uten strøm, herunder logistisk understøttelse.

Cyber

Moderne informasjonsteknologi når hver krok og avkrok på kloden. Og elektronikken snur opp ned på måten vi driver de fleste næringer på. Den nye teknologien har gitt moderne samfunn en ny sårbarhet. Det er ikke lenger bare territorium som skal forsvares. Nå handler det om – i tillegg til territorium og politisk handlefrihet – å sikre samfunnets fysiske evne til å fungere. Bryter de elektroniske styringssystemene sammen, er det ikke bare bankene som slutter å fungere. Da stopper både kommunikasjon og distribusjon av energi. Krigføring i det digitale rom kan brukes som en del av hybrid krigføring, men også av fremmedstatlig etterretning til å få tilgang til norsk digital infrastruktur til å hente ut informasjon om politiske beslutningsprosesser, militære forhold, økonomi og høyteknologi.

Trusselen mot Norge og norske interesser, herunder norske virksomheter, har vært økende i flere år. Fremmede stater, grupper og personer søker kunnskap om forhold i Norge som kan brukes politisk, økonomisk eller militært. Etterretningsoperasjoner mot Norge i det digitale rom fremstår som både teknisk avanserte og målrettede.

Et eksempel er russere, som etter annekasjonen av Krim må benytte alternative metoder for å få tilgang til vestlig teknologi. Operasjonene i det digitale rom støttes av mer tradisjonelle former for etterretning. Et annet eksempel er kinesiske aktører som er aktive og retter etterretningsfremstøt mot norsk industri. Kampanjenes mønster og variasjon samsvarer delvis med Kinas økonomiske og teknologiske interesser, og aktiviteten rettes mot viktige virksomheter basert på høyteknologi og kunnskap. Aktiviteten har vært et viktig virkemiddel for å sikre tilgang til høyteknologi som grunnlag for Kinas militære modernisering.

3. Innretning

Med utgangspunkt i denne overordnede beskrivelsen av den globale sikkerhetspolitiske situasjon kan man diskutere ulike modeller for forsvarets innretning. Vi kan skille mellom fire ulike modeller. Det er selvsagt mulig å tenke seg et forsvar som kombinerer elementer fra to eller flere av modellene nedenfor.

Innsatsforsvar (terskelforsvar)

Innsatsforsvaret baserer seg på å være fleksibelt nok til å kunne hankses med oppståtte trusler på kort varsel. Dette er dagens modell, i alle fall enn så lenge. Bredde i kapasiteter, men relativt lite i volum. Mange kapasiteter med høyteknologisk standard. Dette gjør at mange av de tjenestegjørende har behov for stor grad av spesialisert kompetanse, og at vernepliktsdelen av forsvaret i realiteten bare er operativ de siste månedene av førstegangstjenesten. Hovedtanken bak innsatsforsvarets bruk i et forsvar av Norge, er at bruk av militære styrker tvinger fram en såkalt «artikkel 5»-situasjon, hvor NATO-paktens kollektive selvforsvar trer i kraft. Innsatsforsvaret har ikke langvarig stridsutholdenhet på egen hånd. Innsatsforsvarets høyteknologiske kapasiteter tilfredsstiller godt NATOs behov for spesialiserte kapasiteter til operasjoner utenlands, men de senere årene har det vært høy slitasje på personell, særlig offiserer og befal, som har gjort tjeneste utenlands.

Innsatsforsvarsmodellen forutsetter deltakelse i en større militær allianse for å trygge Norge i tilfelle krig. Dette kan være NATO, men også innenfor rammen av EU vil et innsatsforsvar kunne være tilstrekkelig.

Allianseintegrert forsvar

Det allianseintegrerte forsvaret gir avkall på bredden i kapasiteter til fordel for større satsing på enkeltkapasiteter, særlig kapasiteter som etterspørres av alliansen. Eksempler på dette vil kunne være kampfly, spesialstyrker, krigsskip. Øvrige kapasiteter bygges ned til et minimum, eller avvikles helt. Det allianseintegrerte forsvaret forutsetter selvsagt deltakelse i en større militær allianse av typen NATO. Det allianseintegrerte forsvaret krever også enda større grad av koordinering, eventuelt underleggelse av alliansens kommandostruktur, siden øvrige kapasiteter ved krise og krig med nødvendighet vil være allierte styrker. Et allianseintegrert forsvar er tilsynelatende mer økonomisk enn de øvrige modellene, men det vil alltid være et spørsmål om hvor mye man må bruke på militæret for at resten av alliansen skal være fornøyd, noe som kan være enda viktigere i denne modellen. Regjeringens foreslåtte Langtidsplan for Forsvaret (LTP) går langt i retning av et allianseintegrert forsvar.

Invasjonsforsvar

Invasjonsforsvaret er modellen forsvaret var basert på under den kalde krigen. Invasjonsforsvaret baserer seg på store mobiliseringsenheter, med stor del av (tradisjonelt den mannlige) befolkningen som vernepliktige. Dette kombinert med stående styrker som utdanningsenheter. Modellen ivaretar alle typer kapasiteter, men med hovedvekt på mengde og ikke teknologi. Forsvaret under den kalde krigen var basert på å kombinere egen stridsevne og mottak av allierte styrker, men en tenkt modell vil også kunne basere seg på utelukkende egne styrker. Det er imidlertid grunn til å stille spørsmål ved hvor effektiv en slik allianseuavhengig styrke vil kunne være mot en målrettet motstander, i alle fall uten at den skal økes vesentlig i størrelse.

Invasjonsforsvaret vil i mindre grad enn innsats- og allianseforsvaret kunne stille styrker til internasjonale operasjoner.

Denne modellen er den som koster mest, særlig hvis mobiliseringsstyrkene skal være troverdige og ha nødvendig grad av trening. En stor mobiliseringshær er også tidkrevende å bygge opp, og krever at mange årskull vernepliktige får militær opplæring. Modellen kan bygges opp uavhengig av alliansetilknytning, men vil være vesentlig mer kostbar å drive hvis den ikke skal basere seg på mottak/samordning av allierte styrker som del av invasjonspanen. Finlands modell likner et invasjonsforsvar, men det er viktig å understreke at Finland har helt andre geografiske forutsetninger.

Okkupasjonsforsvar

Premisset for okkupasjonsforsvarsmodellen er at Norge ikke kan hindre en stormakt fra å hærsette deler av landet, og at et invasjonsforsvar aldri vil kunne være helt effektivt. Okkupasjonsforsvarsmodellen legger opp til å avskrekke motstanderen gjennom å vise at en okkupasjon vil være langvarig og kostbar. Stikkord her er geriljakrig og sivil motstand. Okkupasjonsforsvaret griper tilbake til SVs alternative forsvarskonsept som preget forsvarsdebatten gjennom åtti-tallet.

Modellen bygger på desentraliserte heimevernsenheter som er trent i hjemtraktene, organisert i små avdelinger med kort responstid. Store deler av befolkningen må derfor gjennomføre en kortere førstegangstjeneste, samt trene jevnlig for å opprettholde ferdigheter. Våpen og utstyr lagres også i lokalområdet, slik at motstanderen ikke har noen «hovedstyrke» å kunne slå ut. Mobile kapasiteter med høy ildkraft i form av lett transportable våpen. Utholdenhet i tid er viktigere i denne modellen enn høyteknologiske dyre våpenplattformer. Da blir kampfly mindre viktig, også på grunn av behovet for en sårbar fast basestruktur. I tillegg legger modellen vekt på at sivil motstand skal gjøre motstanderens opphold i landet så ubehagelig som mulig, også i områder som eventuelt blir okkupert. Modellen er ikke avhengig av alliansetilknytning, og vil på flere områder utgjøre et brudd med NATOs rådende forsvarstenkning. Denne modellen gir lite rom for deltakelse internasjonalt Det er likevel mulig å tenke seg modellen også innenfor en NATO-ramme, eventuelt innenfor andre allianseformer (EU, Norden). Kostnaden ved en slik modell vil trolig være like høy, om ikke høyere enn ved innsatsforsvarsmodellen, særlig på grunn av verneplikt og treningskostnader.

4. Alliansevalg

Argumentene mot NATO-tilknytninga er flere. For det første gir det Norge en høyst usikker garanti for at våre allierte vil komme oss til unnsetning den dagen vi trenger det. Det vil være avhengig av hvordan det totale konfliktbildet ser ut, og hvor USA/andre NATO-land oppfatter at deres interesser er truet. Det vil også være avhengig av hva slags karakter trusselen mot eller angrepet på Norge har. Utvidelsen av NATO har gjort alliansen mer til et reservoar for koalisjoner av villige heller enn «en for alle, alle for en».

For det andre har Norge ikke sammenfallende interesser og synspunkt med våre allierte på sentrale områder, for eksempel når det kommer til råderett over ressursene i havområdene rundt Svalbard. For det tredje er NATOs politikk med på å undergrave norsk sikkerhet. Krigføring og annen militær innblanding i Midtøsten og Sentral-Asia bidrar til svekking av folkeretten, statskollaps, forverrede levekår, flyktningstrømmer og økt oppslutning om terror og ekstremisme. Samtidig fører NATO en konfrontasjonspolitik overfor Russland, også på norsk territorium.

Problemet forsterkes ved at dagens forsvars- og sikkerhetspolitikk ser ut til å ha som overordnet rettesnor at båndene til USA skal knyttes stadig tettere. Innretningen på Forsvaret og innkjøp av militært materiell gjør oss enda mer avhengige av USAs våpenteknologi og eventuelle velvilje. De tidligere selvpålagte restriksjonene i vårt forhold til NATO forlates, sist illustrert ved NATO-øvelser tett på den russiske grensa og planer om en amerikansk base på Værnes. Viktige deler av norsk utenrikspolitikk formes ikke ut fra norske interesser og politiske mål, men ut fra hensynet til ikke å irritere våre allierte, som for eksempel ved norsk stemmegiving mot et internasjonalt forbud mot atomvåpen.

Det finnes flere mulige alternativ til dagens NATO-tilknytning, og de kan kombineres. Noe av innholdet i disse alternativene kan realiseres innenfor en kort tidshorisont, mens andre elementer må være del av en langsiktig strategi.

Større uavhengighet innenfor NATO

I flere tiår var Norge medlem av NATO, men med en rekke selvpålagte restriksjoner som skulle bidra til avspenning i forholdet til Sovjetunionen/Russland. Det var forbud mot utenlandske militærbaser i Norge, ingen atomvåpen på norsk jord og lavt militært nærvær i Finnmark, inkludert ingen allierte øvelser øst for 23. lengdegrad. I stedet for å gå vekk fra disse restriksjonene, slik dagens regjering går inn for, går det an å se for seg en enda mer selvstendig linje innafor rammen av et NATO-medlemskap. Det gjelder på områder som innkjøp og drift av militært materiell, deltakelse i krigføring *out of area*, arbeid for kjernefysisk nedrustning, deltakelse i militærøvelser i Øst-Europa og restriksjoner på våpensalg. Andre NATO-land gjør ulike vurderinger basert på en vurdering av nasjonale interesser og hjemlig opinion. Det kan Norge også gjøre.

Nøytralitet

Dette var Norges utenrikspolitiske linje fram til andre verdenskrig, selv om den offisielle nøytraliteten tidvis ble kombinert med et reelt samarbeid med en av partene i en krig. Nabolandet vårt Sverige er nøytralt, men har samtidig et utstrakt samarbeid med NATO. Ulempene med nøytralitet kan være økte utgifter til Forsvaret, gitt at vi vil ha et relativt sterkt forsvar, og at Russland vil oppfatte Norge som svakere og i større grad utfordre oss i spørsmål som for eksempel fiskeriressurser og Svalbard. Fordelene kan

være at Norge kan spille en enda sterkere rolle i internasjonalt diplomati og fredsarbeid, og at vi i mindre grad blir assosiert med USAs internasjonale krigføring.

Nordisk samarbeid

De fem nordiske landa har allerede en del militært samarbeid gjennom rammeverket NORDEFKO. Samarbeidet innebærer blant annet felles øvelser, forsvarsrelatert industrisamarbeid og utveksling av etterretningskunnskap. Dette til tross for at tre land er medlem av NATO og to ikke er det. En kan se for seg et enda sterkere nordisk forsvarssamarbeid, enten innafor ramma av ulik alliansetilknytning, eller som en egen nordisk forsvarsallianse som et alternativ til NATO-medlemskap.

Økt samarbeid vil på et eller annet tidspunkt møte hindringer fordi Norge er medlem av NATO og Sverige og Finland ikke er det. Det vil da aktualisere spørsmålet om hva slags fellesskap vi er best tjent med: svært sprikende interesser, men stor militær slagkraft i NATO, eller et mer naturlig interessefellesskap med mindre militær kapasitet i Norden. Det er viktig at et sterkere nordisk samarbeid ikke trekker Sverige og Finland enda tettere med i NATO.

Et nordisk samarbeid vil ha tydelige praktiske og økonomiske fordeler. De nordiske landa kan samarbeide om innkjøp av forsvarsmateriell og slik få ned kostnadene både ved innkjøp og drift. Det kan også være mye å hente på å innføre felles trening og utdanning for soldater og befal. Et mulig alternativ kan dessuten være at de ulike landa tar et spesielt ansvar for hver sine våpengrener. En modell som har vært nevnt er at Norge konsentrerer seg om sjøforsvaret, Sverige om luftforsvaret og Finland om landmakta.

Det nordiske interessefellesskapet handler dels om utfordringene knyttet til ressursforvaltning, dels om naboskapet til den nærmeste stormakta, Russland, dels av småstaters interesse av å verne om og styrke folkeretten. For Norge vil en nordisk forsvarsallianse ha flere fordeler: Vi vil være uavhengig av stormakter, og vil kunne være en brobygger og pådriver for fredelig konfliktløsning. Vår sikkerhet vil ikke bli påvirket negativt av USAs opptreden internasjonalt. Samtidig vil vi dra økonomiske og praktiske fordeler av et samarbeid med andre.

Europeisk samarbeid

Europeisk forsvars- og sikkerhetssamarbeid kan ta ulike former. På den ene siden har vi samarbeidet i OSSE (Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa), som med 57 medlemsstater fra Europa, Nord-Amerika og Sentral-Asia er en unik møteplass der både NATO-land og Russland deltar. OSSE arbeider for sikkerhets- og tillitskapende tiltak, konfliktavverging, menneskerettigheter med mer. OSSE har sendt observatører til en rekke land for å forebygge konflikter og etniske motsetninger. Å styrke OSSEs arbeid bør være en sentral del av en strategi for konfliktdeмпing og nedrustning i Europa.

Norge bør ikke delta i EUs forsvars- og sikkerhetssamarbeid. Både fordi slik deltakelse vil innebære en suverenitetsavgivelse til en organisasjon vi ikke er medlem i, og fordi vi heller ikke her, som i NATO, har interessefelleskap i alle spørsmål som er viktige for Norge.

Det som imidlertid kan være et interessant alternativ, er et nord-europeisk forsvarssamarbeid mellom nordiske land og for eksempel Tyskland, Nederland og Belgia. Her har vi flere felles interesser og utfordringer rundt Nordsjøen, og det kan finnes gode løsninger på et utvidet samarbeid om innkjøp av forsvarsmateriell. Nordsjøstrategien har potensiale for å utvides kraftig.

5. Anbefalinger

Når verden endrer seg er ikke konklusjoner trukket under den kalde krigen hva gjelder innretning og alliansevalg lenger relevante. Endringene i de politiske, sosiale, økonomiske, teknologiske og fysiske (klima) rammebetingelsene er komplett forandra – derfor må vi også endre hvordan militærmakta kan bidra til det nasjonale forsvaret.

Den viktigste linjen i SVs sikkerhets- og forsvarspolitikkk bør være at den viktigste oppgaven er å jobbe for fred, avspenning og stabilitet. Det bør også prege innretningen og prioriteringene i Forsvaret. Derfor er for eksempel å fortsette arbeidet for et globalt forbud mot atomvåpen essensielt. Samtidig eksisterer det svært mange trusler mot landet vårt og demokratiet som vi må anerkjenne og sikre oss mot best mulig, også med militærmakt.

Det er bra for Norge å ha egen våpen- og teknologiproduksjon, men hvordan denne forvaltes er også en del av den globale sikkerhetstenkningen. Vi må passe på at våpenprodusentene ikke får for stor makt, da produsentenes økonomiske interesser ikke nødvendigvis sammenfaller med Norges sikkerhetspolitiske interesser.

Forsvaret skal representere Norge og ta innover seg samfunnshensyn som likestilling og miljø. Forsvaret skal forsvare hele landet, det betyr dog ikke at hensyn til bosetting og arbeidsplasser lokalt skal være styrende for organisering av Forsvaret. Forsvaret skal lokaliseres ut fra Forsvarets behov, men det vil være nødvendig å sikre langsiktighet i lokaliseringen av Forsvaret. De siste tiårene har vært preget av stadig nybygging og flytting. Uforutsigbarheten må ta slutt.

Innretning

Den viktigste oppgaven for Forsvaret er å hindre krig ved å sørge for at det ikke lønner seg å angripe oss. Samtidig skal Forsvaret være i stand til å gjøre jobben det er satt til, det skal være økonomisk fornuftig og en del av en større sikkerhetspolitisk tenkning.

Et totalforsvar må ha en balanse av komponenter til lands, til sjøs og i luften. Vi har nå en hær med spisskompetanse på krig i Afghanistan, et luftforsvar med store ferdigheter når det gjelder å slippe bomber over arabiske byer og et sjøforsvar – hvis vi ser bort fra

Kystvakta – som har langt flere seilingsdøgn i Middelhavet og Adenbukta enn i Barentshavet. Dette skyldes politiske prioriteringer norske politikere har gjort. Det har i liten grad tjent til forsvaret av landet vårt. Vi må endre bruken av Forsvaret, men vi kan trekke lærdom om innretning fra de erfaringene våre soldater har gjort seg:

- Krig kan aldri vinnes fra lufta.
- NATOs styrker hadde liten effekt mot en asymmetrisk motstander som Taliban

Selv om vi drar lærdom om asymmetri fra Taliban skal det være helt klart at vårt forsvarskonsept baserer seg på folkerettens spilleregler.

Modellen vi skisserer her slår sammen Hæren og Heimevernet for å forsterke landmakta. Ved å baseres på modellen okkupasjonsforsvar i en moderne utgave skal vi sikre våre landområder. Dette skal lene seg sterkt på erfaringer fra Heimevernet og baseres på en solid verneplikt, samtidig som vi skal beholde en del av de høgteknologiske og profesjonaliserte komponentene av Hæren. I lufta skal vi ha god støtte av moderne jagerfly, men ikke flere enn vi trenger til forsvaret av norsk territorium. Samtidig som samfunnet forsvares til lands skal ressursene landet vårt er basert på forsvares til sjøs. Her kreves en storstilt satsning. Med hjelp av moderne teknologi i lufta og til sjøs og dyktige menneskelige ressurser til lands skal vi sikre et fritt og selvstendig land.

Landmakten

Vi trenger et nytt landmaktkonsept. En liten militærmakt er aldri tjent med å slåss mot en mye større motstander på motstanderens premisser. Finnmark, området der det er mest sannsynlig at et tradisjonelt angrep vil komme, er preget av et terreng der pansrede kjøretøy har vanskeligheter med å komme fram utenfor vei. Derfor er det forutsigbart hvor et angrep vil komme fra. Den største fordelen er likevel norske soldater som er bedre utdannet og lokalkjent enn fiendens. Vi må utnytte at vi har et av verdens høyest utdannede samfunn og kvitte oss med en lang logistikk- og administrasjonshale.

Vi har begrenset med midler og personell til en tradisjonell hær til å møte russisk motstand på slagmarken. Russland vil alltid ha flere soldater og stridsvogner å sette inn. Disse vil vi aldri vinne over i klassisk krigføring. Invasjonsforsvaret er ikke noe realistisk alternativ. Et allianseintegreert forsvar gjør oss lite selvstendige og garanterer oss ikke den hjelpen vi trenger. Innsatsforsvaret fungerer ikke slik det er i dag. Vi vil derfor foreslå å satse på en moderne utgave av okkupasjonsforsvaret. «Norsk Sverm» er navnet på et foreslått operasjonskonsept som utnytter norske fordeler. Heller enn stridsvogner og artilleri satser det på mange lag oppsatt på sekshjulinger eller snøscootere, muligens satt inn med båter eller lastehelikoptre. Disse er bevæpnet med bærbare, målsøkende missiler, skarpskyttervåpen og miner. Før de drar ut på oppdrag får lagene et område de skal operere i, samt en overordnet intensjon om hva de skal oppnå i området og hvor etterforsyning kan hentes. Utover dette står lagene fritt til å handle slik de mener oppdraget løses best.

De små enhetene kan lettere snike seg forbi fiendens forberedte kampenheter. De kommer på denne måten inn i området der fiendens hovedkvarter og forsyninger befinner seg. Hvis ett av lagene oppdager et sårbart mål hos fienden, brukes moderne samband til å si fra til andre lag i nærheten. Disse lagene koordinerer et angrep der de

kommer inn fra mange forskjellige retninger og gjennomfører overraskelsesangrep. Så fort overraskelsesmomentet er brukt opp, trekker de seg ut før fienden kaller inn forsterkninger. Hvis nye muligheter åpner seg pulserer «svermen» av lag inn for nye angrep fra nye retninger. Svermkrigføringen skal også praktiseres på sjøen og i luften.

Svermen er et robust verktøy fordi den fremstår som svært vanskelig å nøytralisere. Utspredte, små enheter kan fortsatt operere under fiendtlig luftromskontroll. Infiltrasjon langs mange akser øker sannsynligheten for at enkeltrefningene innledes på en fordelaktig måte for svermen. Dessuten skal svermenhetene besitte organiske våpensystemer og kan derfor påføre tap og skade selv når de er isolert. En slik geriljatakikk vil fungere godt uten støtte, men blir enda mer effektiv med begrenset alliert støtte, luftromskontroll og så videre.

Setter for eksempel Russland inn enorme ressurser i et angrep er det lite trolig at en slik organisering kan slå fienden på slagmarken. Det ville gjelde enhver organisering, men en sverm kan påføre fienden såpass store tap at det blir en lang og kostbar operasjon, i tillegg til å gi tid til å forme den globale opinionen. I tillegg passer dette godt inn i lang skandinavisk jegertradisjon og er en god måte å nyttiggjøre verneplikten på med lokalkjente soldater og solid lokal legitimitet. Dette kan øke samarbeidet mellom det sivile og det militære.

Ved å ha små enheter tilgjengelig over hele landet med rask responstid og som kjenner lokal infrastruktur vil en slik modell være svært godt tilpasset hybride trusler. Ved å samarbeide med lokalt næringsliv, slik som kraftverk, kan enhetene vanskeliggjøre eller stanse hybride angrep.

Luftforsvaret

Vi trenger kampfly for å støtte bakkestyrkene mot trusler fra luft, vann og land, holde fienden på avstand, i tillegg har vi behov for å overvåke våre enorme land- og havområder. Samarbeid mellom ulike komponenter er essensielt, men det er viktig å understreke at konflikter om landarealer ikke kan vinnes fra lufta. Da trengs det bakkekontakt.

Kampflyene er i tillegg svært sårbare. De er avhengige av komplekse radarer og kommunikasjonssystemer, og plasseres på en eller to baser. Dette er åpenbare mål som kan settes ut av spill med fly og missilangrep. Nyere russiske luftvernsystemer rekker 400 kilometer, det er halve Finnmark. Hvis de seiler langs norskekysten kan hele Nord-Norge dekkes av avansert russisk luftvern.

Forsvaret av Norge kan dermed ikke baseres på kampfly alene og vi er helt avhengige av å redusere innkjøpene av F-35 for å ha økonomi til å sikre Totalforsvaret. I første omgang bør bestillingen fryses på det nivået Stortinget har vedtatt til nå, 28 fly. Inntil vi har et tydelig konsept for et balansert forsvar, med en bærekraftig forsvarsøkonomi på plass, vil det verken være penger til å drifte samtlige påtenkte fly eller være tilstrekkelig

midler igjen til å bevare en troverdig landmakt. Dette betyr at ambisjonsnivået for kampflyenes rolle må senkes fra Stortingets side: I analysen som ligger til grunn for dagens planer om 52 kampfly, ligger en offensiv ambisjon om kraftsamling, ildkraft og samtidighet – at 12 fly er avsatt til NATO samtidig som vi har tilstrekkelig med fly hjemme. Dette ambisjonsnivået bør senkes til å være konsentrert rundt defensive oppgaver – holde luftrommet rent – ved kriser, samt overvåking og suverenitetshevdelse i fredstid. Det er ingen grunn til at Norge skal operere med en ambisjon om å kunne stille 12 fly til NATO.

Det er svært sannsynlig at mange av oppgavene i lufta og til sjøs i nær framtid kan overtas av billigere droner. Norge bør arbeide for å utvikle droner tilpasset nordisk klima og nordiske utfordringer.

Sjøforsvaret

Norske havområder er seks til syv ganger større enn landarealene og det er her vi finner fisken og oljen den norske økonomien er bygget på. Det er unikt for et så lite land å være en stormakt til sjøs og vi er avhengige av et solid sjøforsvar til å forsvare dette. Det norske sjøforsvaret er delt opp i Kysteskadren (marinen til daglig) og Kystvakta, i tillegg til Sjøforsvarets baser og skoler.

Kystvakta står til daglig for suverenitetshevdelse i norske farvann, fiskeri-, toll- og miljøoppsyn, anløpskontroll, redningstjeneste og bistand til havs. Altså i hovedsak sivile oppgaver og kunne vært organisert annerledes – men det er effektivt og tilfredsstillende å ha Kystvakta som en del av Sjøforsvaret.

Kysteskadrens (Marinens) primærfunksjon er til enhver tid å kunne ivareta det militære forsvaret av norske havområder om nødvendig. Dette ansvaret innebærer også å bevare norsk handlefrihet mot militært og annet press og dessuten sikre fri tilgang til Norges havområder og havner.

Vi er avhengige av å ha et topp moderne sjøforsvar som kan håndtere trusselsituasjoner, men også hevde norsk suverenitet i fredstid i en tid der våre havområder (inkludert Svalbard) blir stadig mer interessante. Vi må derfor øke både Kystvaktas og Kysteskadrens seilingsdøgn i nord og prioritere kjøp av nye ubåter over F-35 kampfly.

Cyberforsvaret

Det trengs en storstilt satsning på å forsvare et fritt og sikkert internett så vel som Norges innbyggere, bedrifter og offentlige organers data. Norge skal ikke gå til dataangrep på andre land, men bruke solide ressurser på å styrke Nasjonal Sikkerhetsmyndighet og Cyberforsvaret og klargjøre ansvarsforholdene mellom disse.

Cyberforsvaret som tjener hele Forsvaret bør brukes til å bygge ned konfliktlinjene mellom de tradisjonelle forsvarsgrenene og etablere felles systemer (Forsvaret har f. eks. over 200 ulike sambandssystemer i dag).

Verneplikten

Dagens vernepliktsmodell hviler i hovedsak på systemer som ble etablert etter andre verdenskrig. Formålet var å utdanne, trene og utruste soldater til det nye forsvaret på en mest mulig rasjonell og effektiv måte. Forsvaret (inkludert størrelsen) har endret seg drastisk, men i denne prosessen har en unnlatt å reformere selve vernepliktsordningen, men fortsatt å kalle inn vernepliktige soldater – dog i langt mindre antall enn før. Systemet fører til en rekke inkonsistenser. Avdelinger som primært er opptatt med å utdanne nye soldater er, for alle praktiske formål, skoler med svært begrenset operativ verdi. Denne praksisen kan tilsynelatende fungere godt i fredstid så lenge det ikke er behov for avdelingene i faktiske operasjoner. I tillegg inneholder systemet ingen god mekanisme for å utnytte soldatutdanningen til det den er ment som etter at førstegangstjenesten er avsluttet.

Verneplikten kan være et viktig bånd mellom Forsvaret og samfunnet. Ordningen gir viktige bidrag til samfunnet gjennom å fremme likeverd, integrering, respekt og toleranse for andre. Vi må velge mellom å gjenreise verneplikten eller avvikle den. I vårt forslag til innretning går vi inn for en modell med en massiv gjenreisning av verneplikten hvor befolkningen får et nærere forhold til Forsvaret og med å øke relevansen av sivil-militært samarbeid hvor hele befolkninga bidrar til å verne om landet vårt i tråd med Grunnloven § 119, første ledd: «Enhver statens borger er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om sitt fedreland, uten hensyn til fødsel eller formue».

Verneplikten skal gjenoppbygge en høy tillit og et nært forhold mellom befolkninga og Forsvaret og øke forståelsen for at alle borgere må bidra i krisesituasjoner. Det vil være fornuftig med en kort allmenn verneplikt hvor alle lærer grunnleggende om våpen, sanitet og samfunnssikkerhet slik at befolkninga vet hvordan vi skal opptre ved kriser. Dette kan kombineres med et lengre program for dem som vil videre i Forsvaret og eventuelt viktige samfunnsnyttige oppgaver for dem som ikke ønsker eller eger seg til å avtjene militær verneplikt. På den måten sikres både bredde og en mer kostnadseffektiv verneplikt.

Sivil-militært samarbeid

Forsvaret av landet vårt er ikke kun en oppgave for Forsvaret, men for hele det norske samfunnet – Totalforsvaret, hvor bl.a. næringslivet bør være med og ta ansvar. Under den kalde krigen ble det forutsatt at den sivile delen av totalforsvaret skulle yte bistand til den militære. Etter den kalde krigen har begrepet samfunnssikkerhet vokst frem ved siden av statssikkerhet. Mens Forsvarets rolle var å håndtere trusler mot den norske stat, var politiet og det sivile samfunns oppgave å håndtere trusler mot samfunnet,

herunder terrorisme. Totalforsvaret har således handlet mer om militær støtte til det sivile samfunn enn omvendt de siste tiårene.

Jo lenger en krigssituasjon varer, jo mer øker sjansen for defensiv seier. Hvis samfunnet er villig til å bære byrden er vi i stand til å beseire et strategisk overfall på egenhånd. Dette krever dog gjennomtenkte planer hvor ulike deler av samfunnet vet hvordan de skal kunne bidra.

Da hybride trusler blir stadig mer sannsynlige er det viktig at kapasiteten vår til å møte en hybrid trussel må være landsdekkende. Totalforsvaret er avhengig av både private og statlige bedrifter, og mens det offentlige har gjort tiltak for å koble sammen militære og sivile offentlige institusjoner, har vi en vei å gå før vi har private næringer godt nok inne i beredskapstenkning.

Den sivile delen av Totalforsvaret bør reetablere den kompetansen som fantes under den kalde krigen, hvor fokus var rettet mot å støtte det militære forsvaret. Samtidig bør den militære beredskap bli mindre frikoblet fra samfunnet for øvrig, og øke forståelsen for at forsvar av territoriet i hybridkrig gjerne starter i tilknytning til objekter av samfunnssikkerhetsmessig betydning, og ikke gjennom en grenseoverskridelse med store konvensjonelle styrker.

Et skille mellom Forsvaret og Politiet er svært viktig, vi skal ikke bruke militæret mot egen befolkning (jf. Menstadslaget). I et lite land er det dog også viktig å kunne bruke ressursene våre smart. Det betyr at Forsvaret bør kunne assistere Politiet med helikoptertjenester og etterretningsinformasjon og at Politiet og Forsvaret øver på å samarbeide under kriser. Det må også etableres et daglig operativt samarbeid mellom Politiet og Forsvaret slik at det er etablert hva som skal skje i hybridsituasjoner. Hvem eier for eksempel problemet når det står 20 bevæpna menn på Tana bru?

Alliansevalg

I dag organiseres Forsvaret mer og mer til nisjekapasiteter til bruk i offensive NATO-opdrag, framfor et defensivt og sterkt nasjonalt forsvar. Skal vi få det forsvaret vi ønsker oss, må vi satse mindre på høyteknologiske kapasiteter og mer på menneskelig kompetanse. Vi må sannsynligvis være villig til å bevilge mer penger til Forsvaret, dersom etterslep, modernisering og styrking av den allmenne verneplikten skal kunne gjennomføres ved siden av kjøp og drift av et redusert antall kampfly, samt ubåter og overvåkingsfly. I tillegg bør vi, for å sikre oss et større handlingsrom innenfor NATO, satse tungt på etterretning i nord. Det er et område Norge har stor kompetanse, og som vil være viktig for våre allierte.

Det er grunn til å advare mot en så tett avhengighet av NATO, men først og fremst USA, som regjeringen legger opp til i sin langtidsplan. Først og fremst fordi det ikke er noen automatikk i at USA vil komme oss til unnsetning, dersom de ikke selv har interesser å beskytte. Alle konflikter på lavere nivåer må vi løse selv. Dernest er det tvilsomt om

USAs stormaktsinteresser nødvendigvis sammenfaller med norske interesser, slik vi eksempelvis ser i Syria – hvor Norge blir drevet inn på motsatt side av Russland, og på gal side av Folkeretten. Derfor vil det være fornuftig å arbeide langsiktig for en ny alliansepolitikk.

Vårt anbefalte alternativ vil være å arbeide for å styrke et nordisk, eventuelt et nord-europeisk, forsvarssamarbeid. Hvilke land Norge velger å knytte oss sterkest til, vil også være avhengig av hvem som er interessert i å samarbeide med Norge.

Avspenning i nord

Noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre fred og stabilitet i nordområdene er å ha konkret politikk for å senke spenningsnivået og sikre et godt naboskap med Russland. Dette har vi gode tradisjoner for som bør opprettholdes, for eksempel at NATO ikke skal øst for 23. lengdegrad. Dette er en selvpålagt restriksjon som bør opprettholdes. På denne måten sikrer vi lang strategisk varslings tid for begge parter. Har vi bedre tid til å se hva som skjer har vi større handlingsrom, er i mindre grad satt under press og kan ta avveide beslutninger.

Det er mer som forener oss med Russland enn som skiller oss, og embetsverket i Utenriksdepartementet har god erfaring med å håndtere russerne. I tillegg er vi best i verden på etterretning om Russland. Alt dette taler for at Norge i størst mulig grad bør håndtere Russland selv og holde NATO på avstand. Det innebærer å holde allierte fly, ubåter og landstyrker på god avstand. NATOs planlagte øvelse i Nord-Norge i 2018 (Trident Juncture) kan sees som en provokasjon fra Russlands side og bør flyttes til Midt-Norge. Øvelsen bør vris til noe konstruktivt og skape dialog og tillit mellom NATO og Russland gjennom godt samarbeid.

Det er viktig å forstå Russland ut fra et russisk tankesett og ikke et vestlig, da rasjonaliteten er annerledes og partene ofte snakker forbi hverandre. Ut fra et russisk tankesett er de fleste av Russlands utenrikspolitiske og militære handlinger rasjonelle. Dette betyr ikke at vi er enige i alle Russlands valg. Den politiske ledelsen i Kreml står langt fra vårt verdisyn, og det er viktig å fortsette å protestere mot antidemokratiske krefter, manglende ytringsfrihet og behandlingen av LHBT. Dette er dog ikke temaer vi klarer å løse militært.

Punktvis oppsummering

Vi mener sentrale deler av Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk bør være:

- Vi skal sikre oss større selvstendig handlingsrom og gjøre oss mer uavhengige av NATO ved å omorganisere forsvaret til et moderne okkupasjonsforsvar til lands, et moderne sjøforsvar og det luftforsvaret vi trenger for å forsvare vårt fysiske territorium.
- Norge skal selv ha ansvaret for overvåkning, sikkerhet og avspenning i nord. Det innebærer også at:

- NATO-øvelsen Trident Juncture (2018) holdes borte fra Nord-Norge.
- Vi skal ikke ha noen utenlandske baser eller permanente utenlandske styrker på norsk jord.
- På lang sikt skal Norge arbeide for en nordisk forsvarsallianse. Et første skritt er å opprette en organisasjon med ansvar for nordisk forsvarssamarbeid.
- Det sivil-militære samarbeidet i Norge må styrkes og hele landet må være beredt til å bidra under krisehåndtering. Det innebærer blant annet:
 - En kort allmenn verneplikt hvor alle ungdommer lærer grunnleggende om våpen, sanitet og samfunnssikkerhet slik at befolkninga vet hvordan vi skal opptre ved kriser. I tillegg kommer et lengre program for dem som egner seg til og ønsker å gjennomføre militær verneplikt.
- Sjøforsvaret må oppgraderes med blant annet ubåter og ha flere seilingsdøgn i nord.
- Bestillingen av F-35 fryses på det nivået Stortinget har vedtatt til nå, 28 fly, inntil vi har et tydelig konsept for et balansert forsvar, med en bærekraftig forsvarsøkonomi på plass.
- Det skal satses på å bekjempe nye trusler, gjennom god overvåking og etterretning samt en satsing på cyberforsvaret og bedre kunnskap om digital sikkerhet i samfunnet.

Oslo, oktober 2016